

Rajavartiolaitoksen esikunta
Oikeudellinen osasto
Ylitarkastaja Jari Nyström

26.4.2018

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 31/2018 vp)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Rajavartiolaitokselta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Rajavartiolaitoksen esikunta, joka toimii myös sisäministeriön rajavartio-osastona, on osallistunut hallituksen esitystä valmistelleen työryhmän työskentelyyn. Rajavartiolaitoksen hallinnonalan näkemykset on valmistelussa hyvin huomioitu.

Ehdotettu rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolaki on osa laajempaa tietosuojasäännösten uudistamista ja kansallisen säädösvalmistelun kokonaisuutta. Rajavartiolaitoksen osalta sisäministeriössä on valmisteilla henkilötietojen käsittelyä Rajavartiolaitoksessa koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus. Asiaa koskevan hallituksen esityksen antaminen on päätetty siirtää syysistuntokaudelle 2018.

Lain soveltamisala ja suhde henkilötietojen käsittelyyn Rajavartiolaitoksessa

Henkilötietojen käsittelyyn Rajavartiolaitoksessa sovelletaan nykyisin yleislakina henkilötietolakia. Vastedes Rajavartiolaitoksen toiminta jakautuu sekä tietosuoja-asetuksen että tietosuojadirektiivin soveltamisalaan, minkä lisäksi osa Rajavartiolaitoksen toiminnasta ei kuulu lainkaan Euroopan unionin oikeuden soveltamisalaan. Tietosuojadirektiivin soveltamisalaan Rajavartiolaitoksessa kuuluvat rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen sekä näihin liittyvät toimenpiteet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Tietosuoja-asetusta ja sitä täydentävää tietosuojalakia (HE 9/2018 vp) puolestaan sovelletaan esimerkiksi rajavalvontaan, useisiin Rajavartiolaitokselle säädettyihin valvontatehtäviin, pelastustehtäviin sekä henkilöstöhallinnon tehtäviin.

Kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät tehtävät ja meripelastustoiminta eivät kuulu Euroopan unionin oikeuden soveltamisalaan, eivätkä siten myöskään tietosuoja-asetuksen tai tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Näissä tehtävissä käsiteltävien henkilötietojen osalta kyse on kansallisesta ratkaisusta.

Ehdotettua tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolakia sovellettaisiin direktiivin varsinaisen soveltamisalan lisäksi Rajavartiolaitoksen suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, kun tietoja käsitellään sellaisessa rajavartiolain (578/2005) 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetussa tehtävässä, joka liittyy kansallisen turvallisuuden suojaamiseen. Kansallisen turvallisuuden käsitteen alle voidaan Rajavartiolaitoksessa katsoa kuuluvan etenkin aluevalvonta ja sotilaallinen maanpuolustus, mutta myös

Rajavartiolaitoksen muussa toiminnassa voidaan käsitellä kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä henkilötietoja. Meripelastustoimintaan sovellettaisiin tietosuoja-asetusta ehdotettavan tietosuojalain 2 §:n 1 momentin nojalla.

Ehdotettu rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanolaki olisi yleislaki, jonka sääntelystä voidaan erityislainsäädännössä poiketa. Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa on tarkoitus tarvittavilta osin säätää tarkemmin esimerkiksi käsiteltävistä henkilötiedoista, niiden käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovuttamisesta ja tietojen säilytysajoista. Lisäksi Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki sisältäisi jatkossakin säännöksiä tarkastusoikeuden toteuttamisesta sekä tarkastusoikeuteen kohdistuvista rajoituksista. Käsiteltävänä oleva yleislakiehdotus mahdollistaa Rajavartiolaitoksen näkemyksen mukaan tarvittavan erityislainsäädännön antamisen.

Direktiivin täytäntöönpanolain ehdotettu soveltamisala on Rajavartiolaitoksen toiminnan kannalta asianmukainen. On kuitenkin syytä todeta, että tietosuojan yleislait yhdessä tarvittavan erityislainsäädännön kanssa muodostavat Rajavartiolaitoksen hallinnonalalla erityisen laajan ja monitahoisen sääntelykokonaisuuden.

Säätelyn monitahoisuus korostuu erityisesti rajatarkastuksen tehtävässä, jolla on kiinteä liittymäpinta Rajavartiolaitoksen rikostorjunnan tehtävään. Näiden tehtävien säädöspohja on kuitenkin toisistaan poikkeava. Rajavartiomiehellä tulee olla kyky joustavasti ja osaavasti soveltaa usein saman työvuoron aikana molempia säädöspäätteitä. Tällöin on tarkoin tunnistettava tehtäviin liittyvien henkilötietojen käsittelyperusteiden eroavaisuudet.

Sisäministeriö on laatinut kaksi tietosuojan koulutuskokonaisuutta: tietosuojan perusteet ja tietosuojan pääperiaatteet. Nämä koulutuspaketit käsittelevät tietosuoja-asetuksen mukaista tiedonkäsittelyä. Erikseen tulisi olla vastaava koulutus myös tietosuojadirektiiviin perustuvana. Erityisen tärkeää on tunnistaa näiden käsittelyperusteiden rajapinnat eroavaisuuksineen.

Rekisteröidyn tarkastusoikeus esityksen 23 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan näyttäisi ulottuvan myös tietoon vastaanottajista, joille tietoa on luovutettu. Esityksen 3 §:ssä on määritelty vastaanottaja ja vaikuttaisi siltä, että vastaanottaja voisi olla myös viranomais, jolle rekisterinpitäjä luovuttaa tietoa suoraan teknisellä käyttöyhteydellä. Kyseinen käyttö tallentuu lähtökohtaisesti vain järjestelmän lokiin, joka käyttö on rajattu 19 §:n mukaisesti lähinnä laillisuusvalvontatarkoituksiin. Jää osin epäselväksi, miten rekisteröidyn tarkastusoikeus tältä osin voitaisiin käytännössä toteuttaa.